

ĐỀ THAM KHẢO THI VÀO 10 – ĐỀ SỐ 4

MÔN: NGỮ VĂN – HÀ NỘI NĂM 2025

Thời gian làm bài: 90 phút

BIÊN SOẠN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM

PHẦN ĐỌC HIỂU (4.0 điểm)

Cho ngữ liệu sau đọc và trả lời câu hỏi:

HAI CHỮ NƯỚC NHÀ

(Trần Tuấn Khải)

Bài thơ *Hai chữ nước nhà* là lời của người cha (Nguyễn Phi Khanh) khuyên dặn người con (Nguyễn Trãi) phải biết sống quên mình vì nước nhà. Bài thơ gồm 25 khổ song thất lục bát và kết thúc bằng một dòng lục. Phần văn bản sau đây trích bảy khổ đầu của bài thơ.

<i>Chốn Ái Bắc mây sâu âm đạm</i>	<i>Nơi đô thị thành tung quách võ</i>
<i>Cõi trời Nam gió thảm đều hiu</i>	<i>Chốn dân gian bỏ vợ lià con</i>
<i>Bốn bề hổ thét chim kêu</i>	<i>Làm cho xiêu tán hao mòn</i>
<i>Đoái nom phong cảnh như khêu bát bình</i>	<i>Lạ gì khác giống dễ còn thương đâu!</i>
<i>Hạt máu nóng thấm quanh hồn nước</i>	<i>Thảm vong quốc kẻ sao cho xiết</i>
<i>Chút thân tàn lặn bước dậm khơi</i>	<i>Trông cơ đồ nhường xé tâm can</i>
<i>Trông con tâm tã châu rơi</i>	<i>Ngậm ngùi khóc đất giời than</i>
<i>Con ơi con nhớ lấy lời cha khuyên:</i>	<i>Thương tâm nòi giống làm than nỗi này!</i>
<i>Giống Hồng Lạc hoàng thiên đã định</i>	<i>Khỏi Nùng lĩnh như xây khối uất</i>
<i>Mấy ngàn nay suy thịnh đổi thay</i>	<i>Sóng Long giang nhường vật con sâu</i>
<i>Trời Nam riêng một cõi này</i>	<i>Con ơi! càng nói càng đau...</i>
<i>Anh hùng, hiệp nữ xưa nay kém gì!</i>	<i>Lấy ai tế độ đàn sau đó mà?</i>
	<i>[...]</i>
<i>Than vận nước gặp khi biến đổi</i>	
<i>Để quân Minh thừa hội xâm lăng</i>	
<i>Bốn phương khói lửa bùng bùng</i>	
<i>Xiết bao thảm hoạ xương rừng máu sông!</i>	

(Thơ văn Á Nam Trần Tuấn Khải, NXB Văn học, 1984)

Câu 1 (0.5 điểm): Xác định thể thơ của đoạn trích trên.

Câu 2 (0.5 điểm): Khổ đầu gợi tả cảnh tượng gì?

Câu 3 (1.0 điểm): Tình cảnh đất nước và nỗi lòng của người cha được gợi tả như thế nào? Hãy phân tích một số biện pháp nghệ thuật thể hiện điều đó.

Câu 4 (1.0 điểm): Người cha khuyên con điều gì? Hãy phân tích những câu thơ, từ ngữ đặc sắc thể hiện điều đó.

Câu 5 (1.0 điểm): Xác định chủ đề, cảm hứng, bức thông điệp của văn bản. Và cho biết thông điệp đó đã tác động tới cảm xúc, nhận thức của em như thế nào?

PHẦN VIẾT (6.0 điểm)

Câu 1 (2.0 điểm) Viết đoạn văn (khoảng 150 chữ) phân tích nét đặc sắc (cảm xúc, nghệ thuật) trong khổ thơ sau:

Thảm vong quốc kẻ sao cho xiết

Trông cơ đồ nhường xé tâm can

Ngậm ngùi khóc đất gười than

Thương tâm nòi giống làm than nỗi này!

(Hai chữ nước nhà – Thơ văn Á Nam Trần Tuấn Khải, NXB Văn học, 1984)

Câu 2 (4.0 điểm) Có ý kiến cho rằng: “Tự học có một vai trò hết sức quan trọng. Tự học giúp chúng ta tìm tòi được nhiều kiến thức hơn, hiểu sâu hơn, vững chắc hơn nhờ vào các kỹ năng như tự phân tích, tổng hợp tài liệu, đưa ra các phương án mới để giải quyết bài học một cách thông minh và có trình tự.”.

Em hãy viết bài văn (khoảng 600 chữ) trình bày suy nghĩ về vấn đề tự học được nêu ở ý kiến trên.

HƯỚNG DẪN GIẢI CHI TIẾT

THỰC HIỆN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM

PHẦN I. ĐỌC HIỂU (4.0 điểm)

Câu 1.

Xác định thể thơ của đoạn trích trên.

Phương pháp:

Dựa vào đặc trưng thể loại

Lời giải chi tiết:

Thể thơ: song thất lục bát

Câu 2.

Khổ đầu gợi tả cảnh tượng gì?

Phương pháp:

Đọc kỹ khổ thơ đầu

Lời giải chi tiết:

Khổ thơ đầu gợi ra cảnh tượng không gian đất nước u ám, buồn thảm với sắc màu xám xịt và âm thanh ghê rợn => Hiện thực tăm tối, bất an.

Câu 3.

Tình cảnh đất nước và nỗi lòng của người cha được gợi tả như thế nào? Hãy phân tích một số biện pháp nghệ thuật thể hiện điều đó.

Phương pháp:

Đọc kỹ đoạn trích, chú ý các chi tiết thể hiện tình cảnh của đất nước và bộc lộ cảm xúc, nỗi lòng của người cha

Lời giải chi tiết:

- Tình cảnh đất nước: có giặc ngoại xâm

+ *Nơi đô thị thành tung quách võ*

Chốn dân gian bỏ vợ lia con

+ Bốn phương khói lửa bừng **bùng**

*Xiết bao thảm hoạ xương **rừng** máu sông!*

=> Tác giả sử dụng một số từ ngữ *thành tung quách vỡ*, *bỏ vợ lia con* gợi tả cảnh tượng cụ thể của đất nước có giặc ngoại xâm.

=> Cách cấu trúc từ ngữ *thành tung quách vỡ* và hiệp vần trắc (vỡ – vợ) ở 2 câu thất nhân mạng, gây ám ảnh về sự tàn phá của chiến tranh, nỗi lầm than của người dân mất nước: bao thành quách từ ngàn đời bị phá huỷ, con người bơ vơ lưu lạc, gia đình vợ con sống trong cảnh ly tán; khắp đất nước chìm trong khói lửa và niềm căm uất.

- Nỗi lòng của người cha: người yêu nước, căm thù giặc.

+ *Hạt máu nóng thấm quanh hồn nước*

Chút thân tàn lèn bước dặm khơi

+ *Thảm vong quốc kể sao cho xiết*

Trông cơ đồ nhường xé tâm can

Ngậm ngùi khóc đất gùi than

Thương tâm nòi giống lâm than nòi này!

+ *Khói Nùng lĩnh như xây khối uất*

Sóng Long giang nhường vật cơn sâu

Con ơi! càng nói càng đau...

Lấy ai tế độ đàn sau đó mà?

=> Nghệ thuật ẩn dụ *Hạt máu nóng thấm quanh hồn nước*; so sánh *nhường xé tâm can* diễn tả nỗi lòng của con người yêu nước, đang đau đớn tột cùng và đang bất lực khi nhìn cảnh đất nước bị tàn phá bởi quân xâm lược.

=> Dùng hàng loạt từ ngữ diễn tả cảm xúc, tâm trạng (*ngậm ngùi, khối uất; vật cơn sâu, cho xiết, xé*) và nghệ thuật nhân hoá (*khóc đất gùi than*), so sánh (*Khói Nùng lĩnh như xây khối uất/ Sóng Long giang nhường vật cơn sâu*) diễn tả các trạng thái của tâm hồn không chỉ đau đớn đến vật vã mà còn uất hận bởi chưa thể giết giặc cứu nước.

Câu 4.

Người cha khuyên con điều gì? Hãy phân tích những câu thơ, từ ngữ đặc sắc thể hiện điều đó.

Phương pháp:

Đọc kĩ nội dung đoạn thơ

Lời giải chi tiết:

- Khuyên con nhớ lời:
 - + Đất nước ta nòi giống Lạc Hồng thời nào cũng có anh hùng, hiệp nữ.
 - + Đất nước qua nhiều đổi thay suy thịnh nhưng vẫn giữ được đất nước (*Trời Nam riêng một cõi này*)
 - + Đất nước hiện tại đang bị xâm lăng/ mất nước đau đớn vô cùng. Nỗi đau mất nước không kể xiết.
 - + Người cha yêu nước, lo lắng cho vận mệnh đất nước (*Con ơi! càng nói càng đau... Lấy ai té độ đàn sau đó mà?*)
- => Tác giả sử dụng yếu tố của truyền thuyết, lịch sử, câu cảm, câu hỏi tu từ vừa để khích lệ lòng yêu nước, truyền thống anh hùng, vừa để người con thấu cảnh đất nước lầm than mà nuôi ý chí cứu nước

Câu 5.

Xác định chủ đề, cảm hứng, bức thông điệp của văn bản. Và cho biết thông điệp đó đã tác động tới cảm xúc, nhận thức của em như thế nào?

Phương pháp:

Từ nội dung, xác định chủ đề, cảm hứng chủ đạo và thông điệp phù hợp

Lời giải chi tiết:

- Chủ đề: diễn tả nỗi đau mất nước, căm thù giặc để ngợi cả lòng yêu nước.
- Cảm hứng: thương cảm, căm thù
- Bức thông điệp: Đất nước có giặc ngoại xâm, dân chúng lầm than sống trong ly tán; Căm thù quân cướp nước; Nuôi ý chí cứu nước...
- Tác động tới cảm xúc, nhận thức của em: xót xa, đau lòng khi nghĩ về cảnh quê hương bị xâm lược, người dân phải chịu cảnh ly tán, khổ cực => giúp em hiểu hơn về sự tàn khốc của chiến tranh và trân trọng giá trị của hòa bình hôm nay

PHẦN VIẾT (6.0 điểm)**Câu 1.**

Viết đoạn văn (khoảng 150 chữ) phân tích nét đặc sắc (cảm xúc, nghệ thuật) trong khổ thơ sau:

*Thảm vong quốc kẻ sao cho xiết
Trông cơ đồ nhường xé tâm can
Ngậm ngùi khóc đất gùi than
Thương tâm nòi giống làm than nòi này!*

(Hai chữ nước nhà – Thơ văn Á Nam Trần Tuấn Khải, NXB Văn học, 1984)

Phương pháp:

Đoạn văn đủ dung lượng, đảm bảo các ý sau:

- Nội dung: nỗi đau đớn tột cùng trước thảm vong quốc
- Nghệ thuật: so sánh, nhân hoá, từ ngữ diễn tả tâm trạng...

Lời giải chi tiết:

*Thảm vong quốc kẻ sao cho xiết
Trông cơ đồ nhường xé tâm can
Ngậm ngùi khóc đất gùi than
Thương tâm nòi giống làm than nòi này!*

Khổ thơ trên thể hiện nỗi đau đớn tột cùng của tác giả trước thảm cảnh mất nước, nhân dân làm than. Mỗi câu thơ đều chất chứa nỗi xót xa, bi phẫn khi chứng kiến cảnh nước nhà rơi vào tay giặc. Hình ảnh “cơ đồ nhường xé tâm can” như một tiếng khóc xé lòng, diễn tả nỗi đau quặn thắt trước vận mệnh dân tộc. Nghệ thuật so sánh và nhân hóa được sử dụng tinh tế, làm tăng thêm tính bi thương của cảnh mất nước. Động từ “khóc”, “than”, “thương tâm” kết hợp với những hình ảnh giàu sức gợi khiến cảm xúc đau xót của tác giả trở nên mãnh liệt, chân thực. Toàn bộ khổ thơ vang lên như một lời ai oán, một tiếng thở dài đầy uất hận của một người yêu nước trước cảnh quốc phá gia vong, để lại trong lòng người đọc nỗi xúc động sâu sắc.

Câu 2.

Có ý kiến cho rằng: “Tự học có một vai trò hết sức quan trọng. Tự học giúp chúng ta tìm tòi được nhiều kiến thức hơn, hiểu sâu hơn, vững chắc hơn nhờ vào các kỹ năng như tự

phân tích, tổng hợp tài liệu, đưa ra các phương án mới để giải quyết bài học một cách thông minh và có trình tự.”.

Em hãy viết bài văn (khoảng 600 chữ) trình bày suy nghĩ về vấn đề tự học được nêu ở ý kiến trên.

Phương pháp:

1. Mở bài

- Nêu vấn đề: tự học và vai trò của tự học
- Giới thiệu ý kiến; tầm quan trọng của vấn đề

2. Thân bài

a. Giải thích ý kiến: Tự học là việc học tập, rèn luyện, tích lũy kiến thức, kinh nghiệm của bản thân một cách chủ động, không thụ động phụ thuộc vào người khác.

b. Vai trò của tự học:

- Tự học giúp chúng ta chủ động tìm kiếm, tiếp cận với nguồn tri thức phong phú, đa dạng từ nhiều phương tiện khác nhau như sách vở, báo chí, internet,...
- Tự học giúp chúng ta nắm vững kiến thức một cách tường tận, sâu sắc, không chỉ dừng lại ở việc học thuộc lòng,...
- Tự học giúp chúng ta rèn luyện các kỹ năng như tự phân tích, tổng hợp, đánh giá, so sánh, ... từ đó giúp chúng ta giải quyết các vấn đề một cách thông minh và hiệu quả.

c. Bàn luận

- Ý kiến trên là hoàn toàn đúng đắn. Tự học là một phương pháp học tập hiệu quả, giúp chúng ta phát triển toàn diện về kiến thức, kỹ năng và nhân cách.
- Phản đề: một bộ phận học sinh không có ý thức và phương pháp tự học...

3. Kết bài

- Khẳng định lại vai trò của tự học

Lời giải chi tiết:

Trong thời đại tri thức bùng nổ như hiện nay, việc học không chỉ dừng lại trong phạm vi nhà trường mà còn là quá trình tự thân vận động của mỗi người. Có ý kiến cho rằng: “Tự học có một vai trò hết sức quan trọng. Tự học giúp chúng ta tìm tòi được nhiều kiến thức hơn, hiểu sâu hơn, vững chắc hơn nhờ vào các kỹ năng như tự phân tích, tổng hợp tài liệu, đưa ra các phương án mới để giải quyết bài học một cách thông minh và có trình tự.” Ý kiến này nhấn mạnh đến vai trò quan trọng của tự học trong việc phát triển tri thức và rèn luyện tư duy độc lập, sáng tạo.

Tự học là quá trình học tập chủ động, tự giác của mỗi cá nhân nhằm tiếp thu kiến thức, rèn luyện kỹ năng mà không phụ thuộc hoàn toàn vào giáo viên hay sự hướng dẫn trực tiếp của người khác. Đây không chỉ là việc đọc sách, ghi chép mà còn bao gồm việc tư duy, đặt câu hỏi, tìm tòi, nghiên cứu và thực hành để nâng cao hiểu biết.

Tri thức của nhân loại ngày càng phong phú, đa dạng và không ngừng đổi mới. Tự học giúp mỗi người có thể tiếp cận được nguồn kiến thức từ nhiều phương tiện khác nhau như sách báo, internet, tài liệu khoa học... Không chỉ giới hạn trong phạm vi trường lớp, tự học giúp mở rộng kiến thức và hiểu biết sâu rộng hơn về nhiều lĩnh vực khác nhau.

Khi tự học, người học không chỉ tiếp nhận thông tin một cách thụ động mà còn chủ động suy ngẫm, phân tích và hệ thống hóa kiến thức. Nhờ đó, tri thức không chỉ dừng lại ở mức độ ghi nhớ mà còn được hiểu sâu, vận dụng linh hoạt vào thực tế.

Một trong những lợi ích lớn nhất của tự học là giúp rèn luyện khả năng phân tích, tổng hợp, đánh giá và so sánh thông tin. Người học có thể phát triển tư duy phản biện, sáng tạo, từ đó tìm ra cách giải quyết vấn đề một cách thông minh và khoa học. Điều này không chỉ giúp ích trong học tập mà còn có ý nghĩa lâu dài trong cuộc sống và công việc sau này.

Ý kiến trên là hoàn toàn đúng đắn bởi trong thực tế, rất nhiều tấm gương thành công nhờ tinh thần tự học. Bác Hồ – vị lãnh tụ vĩ đại của dân tộc Việt Nam – đã tự học qua sách báo, tài liệu nước ngoài để tiếp thu tri thức, rèn luyện tư duy cách mạng. Những nhà khoa học vĩ đại như Albert Einstein, Thomas Edison cũng là những người có ý thức tự học rất cao, nhờ đó họ đã có những đóng góp to lớn cho nhân loại.

Tuy nhiên, không phải ai cũng có ý thức tự học đúng đắn. Một bộ phận học sinh ngày nay vẫn còn ỷ lại vào thầy cô, học tập một cách thụ động, chỉ học để đối phó với kiểm tra mà không thực sự tìm hiểu sâu vấn đề. Điều này dẫn đến việc học không hiệu quả, dễ quên kiến thức và thiếu khả năng sáng tạo. Vì vậy, bên cạnh việc khẳng định vai trò của tự học, mỗi cá nhân cần tự rèn luyện phương pháp học tập khoa học, hiệu quả.

Tự học là một yếu tố quan trọng giúp con người phát triển toàn diện cả về tri thức, kỹ năng và tư duy. Những ai biết tự học sẽ luôn chủ động, sáng tạo và vững vàng trong cuộc sống. Vì vậy, mỗi người, đặc biệt là học sinh, cần rèn luyện tinh thần tự học để không ngừng phát triển bản thân và góp phần xây dựng đất nước ngày càng giàu mạnh.